

rozmołwjeja, štož jim při wuwianju socialnych kompetencow jara pomha.

Kónc šulskeho lěta potom zhromadnje kołbaski pječemy a damy napinacemu šulskemu časej při towaršliwej bjesadze wuklinčeć.

Nowe šulske lěto zahajimy kóžde lěto ze zhromadnym kofejpicom a samopječenym tykancom. Při čitej rozmołwje so šulerjo w kruhu tamnym internatnym wobydlerjam předstaja. Tak zeznaja so „nowi a stari“ šulerjo hnydom bliže a zdobom sej mjez sobu wuměnjeja, na koho móža so při wučbnych problemach a naležnosćach wobroćić. Tež to internatnu zhromadnosć skrućuje.

Kruty wobstatk internatneho žiwjenja je, zo wopytujemy serbske wustajeńcy a serbske dźiwadłowe předstajenja w Budyšinje. Přidatnje poskićujemy zajimowanym šulerkam a šulerjam wušiwanski kurs. Tak nawuknu za serbsku narodnu drastu rubiško abo seklu za křižerskeho konja wušiwac.

Jako dalje předstajistaj w tutym šulskim lěće direktor Załožby za serbski lud Jan Budar a nawoda SAEK Mi-



chał Cyž zajimowanym šulerjam w internaće serbske krótkofilmy z filmoweho festiwala w Choćebuzu.

Tajke a podobne aktiwity chcemy rady tež dale z našimi šulerjemi planować a přewjedować.

## Maćerny lubušk – někotre přispomnjenja za wužiwanje we wučbje

Rejzka Delenkowa

Njedawno namakach w swojich podložkach předpodaty nadawkowy přehlad k tekstej „Maćerny lubušk“. Běše to plan nadawkow za 4. lětnik wučby serbsčiny Radworskeje zakładneje šule, kiž dóstach jako studentka w lěće 2004, jako wopytach tehdyšu rjadownju wučerki Andreje Mešeroweje, do rukow.

Hač běch tehdy we wšěch hodžinach serbsčiny pódla, jako šulerjo na nadawkach džěłachu, so nažel wjac prawje dopomnić njemóžu. Hinak pak hač před 15 lěty zwěrich sej hižo při namakanju łopjena, cyłk nadawkow posudžować a hladajo na swoju džensnišu džěčinu dokladnje přepruwować. Hižo na přeni napohlad běch sej wěsta, zo njeje koncepcija ani kuska přestarjena.

Mjeztym řeči so hižo dlěši čas w fachowych kruhach wo tym, šulerjam pravidłownišo kompleksne a na žiwjenske poměry přiměrjene nadawki poskićeć. Dale dži-

wa so wědomišo na to, zo kombinuja so při wuwianju nadawkow wuknjenske wobłuki wučbneho plana tak, zo njewuwučuje so na izolowane wašnje po wuknjenskich wobłukach. A dale je so mysl na kompetency wusměřjena wučba njemało při planowanju wučby serbsčiny přesadziła.

Bjeztoho zo chcyła tute zapřijeća nadrobnišo wułowować, njech je jenož telko prajene, zo su to fachowe wurazy, z kotrymiž so studenća, praktikanća a referendarojo ze swojimi mentorami intensiwnje zaběraja a kiž jewja so tohodla přeco husćišo w jich myslanju při teoretiskich a praktiskich přihotach.

Po mojim měnjenju wobsahuje horjeka podatych wosom nadawkow z lěta 2004 wšo to, štož sym runje naličila. Wone su na žiwjenske poměry tež hišće džensnišich šulerjow přiměrjene, su kombinacija ze wšěch wuknjenskich wobłukow a wobkedžbujaja kedžbuhódne kompetency, kiž su tež za džensnišich šulerjow 4. lětnika dosć aktualne. Naposledk hodža so nadawki wuběrnje za samostatne a skupinske džěło šulerjow, štož wšitkich do džěła pohonjuje.

## Maćerny lubušk

(6 hodžinow, kompleksne znamkowanje \* předčitanja, rěčenja a wotpisanja)

<p><b>1. nadawk</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>→ Čitaj tekst!</li> <li>→ Wobkedźbuj při tym postownu rěč!</li> </ul> <p style="text-align: right;">*</p>	<p><b>2. nadawk</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>→ Wupisaj na kompjuteru 10 werbow z teksta.</li> <li>→ Přirjaduj kóždemu personalny pronomen.</li> </ul>
<p><b>3. nadawk</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>→ Pytaj maćostniki!</li> <li>→ Připisaj tež „wulkostnik“!</li> </ul>	<p><b>4. nadawk</b> (Domjacy nadawk)</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>→ Wumysliće sej klankohru za choreho Tomaša! (w skupinje)</li> <li>→ Zahrajće nam.</li> </ul> <p style="text-align: right;">*</p>
<p><b>5. nadawk</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>→ Sy bratra abo sotru zranit(a)!</li> <li>→ Spasli kartu!</li> <li>→ Napisaj zamołwjenje!</li> </ul>	<p><b>6. nadawk</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>→ Namakaj 10 substantiwow!</li> <li>→ Zapisaj je do tabulki!</li> <li>→ Pytaj je w słowniku! Wupisaj stronu a špaltu.</li> </ul>
<p><b>7. nadawk</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>→ Wotpisaj postownu rěč!</li> <li>→ Přirjaduj ju wosobam!</li> </ul> <p style="text-align: right;">*</p>	<p><b>8. nadawk</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>→ Kotre kajkosće maja wosoby?</li> <li>→ Wumysli sej 5 adjektiwow za mać, za Hilžu a za Tomaša!</li> <li>→ Pisaj słowne skupiny!</li> </ul>

## Maćerny lubušk

Tam a sem so Hilža a jeje maaty bratřik Tomaš docyta njeznjesetaj. Hilža jeho potom mjerza a storka, Tomaš běži hnydom k maćerce do kuchnje a skorži: „Hilža je lóza, přeco powala mi wona moje klocki.“ Mać tróštjuje Tomaša a pomajka jeho: „Hižo njeptakaj! Čehodla so njeznjesetaj? Kak přijomnje móhtoj sej hromadže na dothich zymskich wječorach w ćoptej stwě hrajkac!“



Hilžička je wězo skedźbliwje

stuchata, začerwjeni so a spyta so wusprawnić. „Wězo, naš maaty Tomaš, tón wbohi, ma zaso jónu prawje. Ale, zo wón swoje hrajki po cytej stwě wokoto broji, to nikoho njezajimuje. Njezwěrju sebi docyta přecelku přeprosyc.“

„Tohodla njetrjebaš pak přeco hišće Tomašowe hrajki kóncować“, znapřećiwi mać, njewědžo sej hižo rady. Tomaš so maćeri přitulejo hižo ničo njepraji.

Nó dočakaj, pomysli Hilža při sebi, tebje sej hišće jónu kupju. Wšak ma hižo dawno podhlad, zo je maaty Tomaš maćerny lubušk. Kak rjenje ma so tola Jadwiga. Je jeničke džěćo doma a tuž ma cytu džěćacu stwu za sebje. Hač so jónu Jadwigi woprašam, rozmysluje Hilža. Ach, radšo nic. Mje tola tak a tak nchtó njezrozumi. Wza barby-klanku a połoži ju do zawčka.

Tola njetraješe dotho, a Tomaš dyrbyeše do chorownje. Slepe črjewo so jětřeše, a lékař rozsudži, zo ma so operowac. Tomaš bě kusk njeměrný, ale bě zmužity a tuž so přejara njestrachowaše. Hilža měješe nětko cytu stwu za sebje. Po wječeri sej z maćerku a nanom hišće popowěda a nchtó ju při hrajkanju njemyleše.

Njedzelu popođnju doběhny ze staršimaj do chorownje na wopyt. Bě sebi přemyslića, zo móhta Tomašej hrajku sobu wzac, kotraž by jemu wostudte dny na chorotožu prikrótsića. Tam a sem bě wotwažowata. Skónčnje rozsudži so za kašporkowe klanki. Wjele měještaj sej z Tomašom powědac. Wón na klanki najprjedy docyta njehladaše. Najskerje boleše jeho tež hišće maaty kusk čerstwa rana po operaciji.

Ducy domoj rozmyslowaše Hilža, kak derje běštaj so z bratřikom zrozumitoj. „Nadžijomnje njetrjeba Tomaš wjace předotho w chorowni přebywac,“ rjekny mjelčo kaž sama za sebje.

„Haj“, wotmołwi mać, „wón je tola naš wšěch lubušk ...“

**Filip Měrcink**

(z Čitanki 4, 1992, na str. 13–14)